

ÉS UN MÓN MOLT, MOLT PETIT, QUAN CATALUNYA RENDEIX HOMENATGE A UNA DOLÇA CANÇÓ DE BRESSOL ZULÚ

Per JOHN CARLIN
Traducció: Sara González

|| Article publicat a The Sunday Independent, Sunday
Dispatches (12 de juny de 1998)

La terminologia globalització parteix de fer-se servir amb desmesura. S'ha convertit en un terrible clixé, i més terrible encara perquè s'acostuma a associar amb Coca-Cola, Nike, Microsoft, Rupert Murdoch, les Spice Girls i altres virus destructius del mercat de masses contra el qual cap nació no resta immune.

No tots els virus són malignes. Una versió més benèvola del virus de la globalització existeix, el missatge de la qual és més subtil, però l'impacte més fort.

Aquí hi ha un exemple.

La setmana passada estava assegut en un teatre de Barcelona quan vaig ser testimoni de la següent escena. A l'escenari, assegudes formant un cercle i amb les cames creuades, hi havia quatre joves actrius espanyoles vestides amb uniforme blau d'escola. La llengua materna de les actrius era català, però estaven cantant amb una ingenuïtat que alegrava el cor un impecable ritme africà, la cançó de bressol zulú "Thula, Thula". En zulú!

M'hauria pogut trobar en una escola primària de Soweto. O potser en un salt menys llunyà de la meva imaginació, al teatre Cívic de Johannesburg.

El Cívic era, de fet, el teatre on l'obra que estava mirant es va estrenar ara fa tres anys. L'obra té el títol *La romàntica història d'una monja* (*The Nun's Romantic Story*) i l'autor és l'escriptor sud-africà Zakes Mda.

Ara bé, la globalització té els seus límits. No tota l'obra era en zulú, ni tampoc no era en anglès, la llengua original en què Mda la va escriure. Era en català, la llengua nativa de cinc milions d'habitants del nord-est d'Espanya.

No he fet la meva recerca amb tanta minuciositat com l'hauria hagut de fer, però m'atreveixo a dir que aquesta és la primera vegada que una obra de teatre escrita per un autor sud-africà negre ha estat representada en la llengua catalana.

Encara més admirable, la persona que va fer la traducció era una senyora avançada en el seu temps. Era Carme Serrallonga, de vuitanta-set anys, que parlava deu llengües i era una prestigiosa traductora.

Aquesta fou la darrera traducció que va completar. L'any passat va morir als vuitanta-vuit anys.

Com va arribar *La romàntica història d'una monja* a les mans d'aquesta formidable dama?, es preguntaran. Com va ser que algú pensés arribar a fer aquest obra a Barcelona? Per saber-ne la resposta hem de mirar a una altra no menys formidable dona local, Teresa Devant, la directora de l'obra.

Ja que estem en el tema de la globalització, comproveu això: Devant va néixer fa quaranta-nou anys a Manresa, una ciutat catalana de la qual pocs espanyols coneixen res. Ella va estudiar drama a Barcelona, es va convertir en actriu i després, per raons que desconec, se'n va anar a Suècia.

Des d'allà (per què no?) s'en va anar a viure a Botswana. Això era l'any 1979. Durant sis anys va dirigir una companyia de teatre formada principalment per actors sud-africans a l'exili. Després se'n va anar a viure a Lesotho on establí un altre grup de teatre que va representar en altres llocs a l'estranger, entre altres al Festival d'Edimburg.

Devant, amiga de fa molts anys de Mda, ha dirigit diverses obres de Zakes Mda en el Market Theatre de Johannesburg. Com els passa a la majoria d'estrangers que visiten Sud-àfrica es va enamorar de Sud-àfrica, espresant el seu amor invertint una considerable quantitat de la seva energia dramàtica en els projectes d'ensenyament pels votants en la preparació de les eleccions del 1994.

Després de vint anys d'exili, ella ha tornat a casa, a Barcelona, fa un any. Tot i l'atractiu que té la ciutat, ella no ha abandonat el seu cuc per Sud-àfrica amb la representació, en paraules del cartell que he vist a les parets de tot Barcelona, de *La romàntica història d'una monja*, de Zakes Mda, —una nova dramaturgia sud-africana—, sota el festival de teatre patrocinat per l'Institut de Cultura de la ciutat.

Malauradament no ha pogut ser testimoni d'aquest happening històric. El pressupost de l'obra, com poden comprendre, no ha arribat a les porcions d'Andrew Lloyd Webber.

Si Mda hagués estat allà, s'hauria sentit complagut per l'entusiasme i la serietat que Devant i el repartiment han posat en aquesta obra, un procés d'abús criminal de poder en nacions del Tercer Món a tot arreu, i que amb imaginació en la posada en escena se'ns presenta amb amargor i dolçor.

Amargor perquè la història que succeeix en un país no identificat, envolta una monja jove, la família de la qual, va ser massacrada per un règim militar durant la seva infància, i que quan és adulta es venja del fet i porta a terme justícia a un univers cruel matant el general que va ordenar la massacre.

La dolçor prové de les noies d'escola que canten en zulú i de les quals la monja és professora, de la monja-assassina innocent candor i de la història amorosa que té amb un col·lega.

M'imagino que Mda s'hauria sorprès tant com jo de veure que el professor de qui ella s'enamora era un actor negre de llengua catalana —que hauria estat una mica com trobar-se amb un suec que parlés Venda—. Després vaig descobrir que Miquel-Àngel Ripeu, encara que nascut de pares de Guinea Equatorial ha viscut tota la seva vida a Catalunya i mai no ha posat el peu en terres africanes.

Pel que fa a l'acolliment que l'obra ha tingut, només puc opinar per la nit que jo hi vaig anar. Al públic li agradava molt i estava entusiasmat davant del vigor de la universalitat del tema. Van aplaudir fort al final, drets, insistint en una segona aparició dels actors a l'escenari.

Pel que fa a mi? Jo no parlo ni una paraula de català, però durant noranta minuts, no puc explicar exactament per què estava fascinat.